

הערות וביאורים

קובץ השלש מאות

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

תצא
גליון
השלש מאות

יזצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

פ ת ח ד ב ר

בתודה ובשבח להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, מוציאים
אנו לאור בזה את הקובץ השלוש-מאות (300) של "הערות וביאורים"
- "אהלי תורה".

בהגיענו ל"שלב" חשוב זה, חובה עלינו להכיר ש"קובץ"
זה זכה להיות הבמה העיקרית לביור ודיון בתורתו של כ"ק
אדמו"ר שליט"א, בנגלה ובחסידות, וכן מקום לביור ספיקות
בענינים שונים בנגלה ובחסידות, עבור קהל שוחרי התורה - עם
כל המשתמע מכך.

זכות גדולה וחיבה יתירה נודעת לו, לאור ההתייחסות הרבה
שלה זכות הערות שבקובץ ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדויות,
כנודע לכל.

בעקבות ההצלחה שבעבר, ובהתאם לסיסמת השנה - "ילכו מחיל
אל חיל", באים אנו בזה בבקשה מקרב לב אל ידידינו התמימים
ואנ"ש שיחיו, להגביר את ההשתתפות בקובץ ע"י כתיבת הערות
והארות, שאלות ותשובות, הן בלקוטי שיחות, הן בשיחות ומאמרי
כ"ק אדמו"ר שליט"א שבע"פ, וכן בענינים בנגלה ובחסידות,
וכמובן - בהערות ותגובות על ה"קובצים" הקודמים, דבר שיגביר
את ההבנה וההעמקה בתורה, בהתאם לכלל שהתורה נקנית בדיבוק
חברים ובפול התלמידים.

בשנים האחרונות עלה בידינו בעזהי"ת להו"ל קובץ מדי
שבוע בשבוע, ע"י מאמץ רב, ובקשתנו שטוחה לפני כל קהל
הקוראים והמעיינים, לתרום מהגיגי ליבם בעניני תורה, ובכך
לגרום נחת רוח לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

ויהי רצון, שע"י כל האמור נזכה להבין ולהשכיל, לשמוע
ללמוד וללמד, את תורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, עדי נזכה לקיום
היעוד "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ... כי כולם ידעו אותי",
במהרה בימינו אמן.

ה מ ע ר כ ת

ת ו כ ו ה ע נ ל נ י ם

פתח דבר ב

ל ק ו ט ל ש י ח ו ת

- ה מצוות דרבנן אם צריך בל"ד הגדול דוקא
- ו בית דין הגדול שאינם בירושלים
- ז סמיכה בזמן הזה
- ז איסור דרבנן - איסור גברא או איסור חפצא
- ט בענין הנ"ל
- י טהרת מצורע אם דוחה שילוח הקן
- יא מיתת חננלי בן עזור
- יא בענין הנ"ל
- יא השכר במצות מזוזה
- יב מצות מעקה כי יפול הנופל
- טו מצוות חשובה
- לג מצוות דרבנן
- לד משה עד משה לא קם כמשה (גליון)

ר מ ב ם

- טו השמטות לקונטרס "מפתח ביאורי הרמב"ם שבמפרי לקו"ש"
- יח בית המוקד לשיטת הרמב"ם
- יט זמן לקיטת פירות בשביעית
- זכירת עמלק (פעם אחד בשנה)

נ ג ל ה

- כד לימוד שיעור הרמב"ם בט' באב שחל בשבת
- כה שאילת שלום לאבל, וכת"ב
- כה לכישת ציצית בלילה

ח ס ל ד ו ת

- כו שיעורים דרבנן הם ג"כ מה"ת
- כז מחדו"מ הם כנגד ג' עמודים שעלי' העולם עומד (גליון)

ש י ח ו ת

- כז לימוד תינוק בהיותו במעי אמו (גליון)
- כז תענוג בסעודת שבת

- הערות על תורה אור כח
חתונת אדמו"ר מהורש"ב כט
אמירת המאמר ד"ה כי הרים ימושו ע"י הצ"צ על קברי -
תוריו בליאזני ל
כמה זמן שהה הצ"צ בעיר ליאזני לא
בענין תמה זכות אבות לא
הערות בסה"ש תש"ד ותש"א לב
ענין ההתיישבות אצל אדה"ז לב
כל השביעין חביבין (האושפיזין דשמחת תורה) לב

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש שופטים (סעיף ו') כתב וז"ל: והשנית קרוב לומר אז לדעת הרמב"ם קענען נתחדש ווערן תקנות (אין גדר פון מצות דרבנן) אויך ווען ס'איז ניטא קיין בי"ד הגדול, והוא עפ"י דברי הרמב"ם בהקדמתו לספר היד: "כל הדברים שבגמרא בבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וללכת בתקנותם (אג"פ אז דער "בית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא") הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם כו"ו ומזה, אז א תקנה ומנהג וואס "הסכימו עליהם כל ישראל" האבן בכל הזמנים דעם תוקף פון א מצוה דרבנן. ובמילא קומט אויס לפי דעת הרמב"ם, עס קען זיין ווען "הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך אותם" עס זאל ווערן א בי"ד של דיינים סמוכים מיטן תוקף פון בי"ד הגדול (און דער חיוב "לשמע מכל בי"ד הגדול" איז ניט פארבונדן כלל מיט דעם וואס דער בי"ד געפינט זיך בלשכת הגזית) עכ"ל.

ולכאורה אינו מובן, דכתחילה כתב דמצוה דרבנן אינו קשור דוקא אם נתחקן ע"י בי"ד הגדול, דהרי בזמן התלמוד בבלי לא ה'י' בי"ד הגדול כנ"ל, ומ"מ כתב הרמב"ם שחייבים כל ישראל ללכת כתקנותם של זמן הבבלי, ולכסוף מסיים ברמב"ם הל' סנהדרין דלעולם שייך למנות דיינים ולסמוך אותם ועי"ז יהי' להם התוקף דבי"ד הגדול, ובמילא חל החיוב ד"לשמע מכל בי"ד הגדול" דלכאורה הסיפא סותר הרישא?

והנה לכאורה גוף דברי הרמב"ם הנ"ל בהקדמתו צריך להבין, דהרי הרמב"ם גופא כתב דמצוה לשמוע לבית דין הגדול (הן בספר המצות קע"ד והן בהל' ממרים עי"ש) ועלייהו קאי עפ"י התורה אשר יורוך וגו' ולא תסור וגו' וא"כ אינו מובן דלמה באמת מחוייבים לשמוע לכל הדברים שבגמרא הבבלי, הלא אז עוד לא ה'י' בי"ד הגדול כנ"ל, והחיוב לשמוע היא לבי"ד הגדול דוקא?

וראה בקונטרס דברי סופרים (להגר"א וואסערמאן היל"ד) סי' ב' שביאר דנראה מדברי הרמב"ם (הנ"ל בהקדמתו) שהסכמת כל חכמי ישראל או רובן יש להם הכח של בי"ד הגדול ולכן חייבין כל ישראל לשמוע להן כמו לבי"ד הגדול, כי ענינו של בי"ד הגדול הוא, דזהו הבי"ד של כל ישראל, והחידוש בזה הוא דכשיש בי"ד של ע"א, אף שהן מעוטן של החכמים שבאותו הדור, מ"מ חל עליהם החיוב לכל ישראל לשמוע להן משום עפ"י התורה אשר יורוך וגו'. אבל כשיש קיבוץ כל חכמי ישראל או

רובם בפועל, הם בי"ד של כל ישראל מאליהן, ועליהם אמרה תורה אל ה' שופט אשר יהי' בימים ההם וכו' ואסור לחלוק עליהם כמו בבלי"ד הגדול. יתרה מזו נראה דקיבוץ כל חכמי ישראל יש לו כח של בי"ד הגדול אפ"ל בזמן דליכא סמוכין, דהא בשעת חתימת התלמוד כבר בטלה הסמיכה, ומ"מ חייבין כל ישראל לשמוע להן, דכיון דאמרה התורה אין לך אלא שופט אשר בימין ואין לנו שופט אחר אלא הסכמת כל חכמי ישראל שבאותו הדור הראויין להוראה, ע"כ עליהן צייתה תורה לשמוע להן, עי"ש בארוכה, ועי' גם בחי' הגרי"ז על הרמב"ם ריש הל' סנהדרין, ובקובץ חידושי תורה (להגר"מו והגר"ד) ע' מז והלאה בארוכה (ואולי אפשר לומר דזהו כוונת הרמב"ם במ"ש "הסכימו עליהם כל ישראל" דזהו הוכחה דמה שהתקינו כל חכמי ישראל או רובם ה"ה הבי"ד של כל ישראל, ולכן ה"ה כבי"ד הגדול).

ולפי"ז אולי אפשר לתרץ מה שהוקשה לעיל דלכאורה בתחילה מכואר דאפשר שיהי' מצוה דרבנן אפ"ל בלי בי"ד הגדול, ולבסוף מסיק עפ"י הרמב"ם בהל' סנהדרין דאפשר למנות דיינים עם התוקף של בי"ד הגדול ובמילא יחול החיוב לשמוע לבי"ד הגדול כנ"ל, דבאמת היינו הך, כי גם מ"ש הרמב"ם שחייבים לשמוע לכל מה שהתקינו בתלמוד בבלי כו' אף דבפועל לא הי' בי"ד הגדול, אבל מ"מ כיון שהותקנו ע"י כל חכמי ישראל או רובם. במילא כנ"ל יש ע"ז הכח דבי"ד הגדול, והוא דבר אחד.

אבל אכתי אינו מובן, דסו"ס למה לא סיים דכמילא מוכן דלדעת הרמב"ם שייך דיסכימו כל חכמי ישראל או רובם. לתקן תקנות, ואז יחול החיוב לשמוע להם ע"ד שהי' בזמן התלמוד, אף שכנ"ל לא היו סמוכין, ולמה הוצרך לסיים עם הרמב"ם דהל' סנהדרין, וכן לאידך גיסא הי' יכול להביא רק הרמב"ם דהל' סנהדרין (כלי ההקדמה) ולומר דלדעת הרמב"ם שייך שיהי' בי"ד הגדול גם עכשיו, וצ"ע.

(ב) לפי מה שנתבאר בהשיחה ובהערה 45 דמהרמב"ם משמע דהגדר דבי"ד הגדול אינו קשור כלל אם הם נמצאים כלשכת הגזית וכדאיתא בספרי לרבות בי"ד שביבנה וכפי' ר' הלל שם (וראה גם בס' משנת יעבץ חו"מ סי' ו) לכאורה יל"ע ממ"ש הרמב"ם בריש הל' ממרים: "בית דין הגדול שבירושלים. הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי הוראה ומתם חוק ומשפט יוצא לכל ישראל, ועליהן הבטיחה התורה שנאמר על פי התורה אשר יורוך כו' כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר וגו'" דלכאורה למה מדגיש כאן דזהו כבי"ד הגדול שבירושלים ?

וראה בס' קול צופין ע' קיב שכתב בזה לבאר שיטת

הרמב"ם (עפ"י מ"ש האחרונים בענין נבואה שהעובר על דברי נביא חייב מיתה עיי"ש) דבי"ד הגדול בירושלים שהם עיקר תורה שבע"פ, אפי' מתו, כיון שהפסק שלהם נחשב לעיקר תורה שבעל פה גם העובר על דבריהם לאחר מיתה עובר בעשה ול"ת, דלא תסור ועפ"י התורה אשר יורוך, כיון שדבריהם נעשה לעצם התורה שבעל פה, אבל בי"ד הגדול שביבנה, אף שנתרבה בספרי מובאת שמה לרבות ב"ד הגדול שביבנה שעובר על עשה ול"ת, זה לא מטעם שתורתן נעשה לעצם תושבע"פ, אלא האיסור הוא מפני שמורד באישיות שלהם, אבל כשמתו כולם כיון שההלכות שלהם לא נקרא עצם תורה שבעל פה, רק מרידה באישיותם של הגוף התורני הכי גדול בישראל, הנה לאחר מיתה שאינם קיימים אין כאן מרידה בגוף הסנהדרין, ואין עליהם לאו דלא תסור, ועפ"י מתרץ דבס' המצוות לא הזכיר הרמב"ם שהם בירושלים, והזכיר ירושלים רק בהל' ממרים כנ"ל, כי הם שני דינים חלוקים כנ"ל, עיי"ש בארוכה.

אבל מפשטות לשון הספרי "לרבות ב"ד שביבנה" וכן ה מהשיחה לא מבואר כן, ויל"ע.

ג) בענין מה שהובא הרמב"ם בהל' סנהדרין פ"ד ידוע מ"ש ע"ז דהרמב"ם סיים "והדבר צריך הכרע" כדאי להעיר בזה במ"ש בהפרדס (חדש ניסן תש"ג סי' ג) שכתב שהמלים "והדבר צריך הכרע" הן הוספה בדברי הרמב"ם מאחד, שלא הסכים לדעת הרמב"ם באפשריות חידוש הסמיכה בהסכם כל חכמי ארץ ישראל, ועפ"י שלשה עדים יקום דבר זה. כי המאירי והרשב"א ור' אשתרי הפרחי מביאים דעת הרמב"ם עפ"י דבריו בס' היד, ואם היל' לפנייהם הנוסח שלפנינו שהדבר צריך הכרע, ודאי לא היו סותמים ואומרים שהרמב"ם הכריע, דהמאירי בסנהדרין יד, א, הביא דברי הרמב"ם הנ"ל בפשיטות ולא הביא שצריך הכרע, עיי"ש ובההערות, וכן הוא ברשב"א ב"ק לו, ב, וכן בס' לפתור ופרח פ"י, ע"י בהפרדס בארוכה. אבל אפ"ל דאין זה הוספה מאחד, אלא דהם סב"ל שהדבר צריך הכרע לא קאי על הרישא רק על הסיפא, וכדעת מהר"י בירב, וע"י גם בס' חידוש הסנהדרין סוף פ"ו מה שהביא הוספת הרמב"ם על פיהמ"ש בסוף זמיו.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש שופטים ש.ז. סעיף ג כ': ... זאגן מפרשים אז... איסורי דרבנן זלינען ניט איסורי חפצא, נאר איסורי גברא.

ובהערה 21: וצע"ג איך ליישב עפ"י מש"כ בתניא רפ"ח "ואפילו הוא איסור דרבנן". ועד"ז בכ"מ. עכ"ל שם.

ולכאו', הרי ידוע מש"כ הרוגאצ'ובי (שו"ת צפע"נ -

דווינסק ח"ב ס"ט): בגדר אם איסור דרבנן הוי איסור גברא או חפצא, יש בזה אריכות גדול כו' ובאמת יש בזה כמא סתירות בש"ס.

וראה שיחת אחש"פ תשל"ו שמביא מ"ש בצפע"נ שח, ומכאן שאין זה סותר למ"ש אדה"ז בתניא שאיסורי דרבנן הוי איסור חפצא.

וז"ל בההנחה:

און דאס וואס מ'בריינגט ראיות פון ש"ס אז דאס איז איסור גברא, וועט מען דאס פארשטיין פון א יתור לשון אין תניא: אין פ"ז זאגט ער אז ע"י אכילת מאכלי היתר למלאות תאות גופו איז יורד חיות הבשר והיין שבקרבן ונכלל לפי שעה כרע גמור שבשלש קליפות הטמאות. וואס לכאור' איז ניט פארשטאנדיק וואס וויל ער זאגן מיטן ווארט "שבקרבן"?

והביאור בזה: מיט דעם וויל ער מכאן זיין ווי אזוי ווערט חפצא וואס זי איז א דבר המותר - א דבר וואס איז מקבל חיות פון גקה"ט, וואס דאס איז ער מכאן דורך דעם וואס ער איז מוסיף "בקרבו":

וויבאלד אז דער חפץ ווערט בקרבן איז ניט דער טייטש אז דער חפץ בלייבט ווי ער איז געווען פריער, מערניט וואס דער גברא האט עובר געווען אן איסור וואס ער האט דאס געגעסן למלאות תאות נפשו, נאר דורך דעם וואס דאס ווערט "בקרבו", ווערט ער א בעה"ב אויף דערויף, און ער איז דאס מוריד פון ק"נ צו גקה"ט.

[וע"ד ווי דאס איז בנוגע צו א בן סורר ומורה, אז ער דארף עסן בשר כשר ויין כשר, און אויב ניט האט ער ניט דעם דין פון א בן סורר ומורה (רמב"ם הל' ממרים פ"ז ה"ב), איז אע"פ אז דאס איז בשר כשר ויין כשר, אע"כ בשעת ער עסט דאס ווי א בן סורר ומורה - ווערט דאס בקרבן - ווערט דאס אן איסור שאין למטה ממנו, ביז אז ס'קומט פאר דערויף דער עונש הכי חמור, אע"פ אז דאס איז פאר בר מצוה].

ועד"ז קען מען זאגן בנוגע צו איסורים דרבנן, אז ס'קען גאר זיין אז מצ"ע איז דאס ניט קיין דבר האסור, מער ניט ווי אויף'ן גברא, אבער דורך דעם וואס דאס ווערט בקרבן (ד.ה. דורך פעולת האדם), פועל'ט ער דורך דעם אן איסור אויף'ן חפצא: עכ"ל ההנחה.

ובשיחת ש"פ אחרי תשל"ו נת' דשיטת אדה"ז בתניא דאיסורי דרבנן הם איסורי חפצא, אי"ז רק ע"ד הקבלה וחסידות, אלא

שבזה מגלה אדה"ז שיטתו גם ע"ד הנגלה.

הרב אהרן לייב ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש פ' שופטים (סעיף ג') ש.ז. איתא נאכמער זאגען מפרשים אז כשם ווי איסורי דרבנן זיינען ניט איסורי חפצא נאר איסורא בפרא, עד"ז איז עס אויך כ"י די מצות מרבנן אז זיי זיינען ניט אין דער חפצא נאר זיי זיינען א חיוב אויפן גברא עכ"ל. ומציין לאתוון דאורייתא כלל ל' ובית האוצר מערכת א' קלל קכד ובהערה (כא) כתב וצע"ג אין ליישב עפ"ז מש"כ בתניא רפ"ח ואפילו הוא איסור דרבנן ועד"ז בכ"מ.

לכאורה אחרי העיון בא' דאורייתא רואים שהוא בעצמו מסיק שגם א' דרבנן הם איסורי חפצא ומביא כמה ראיות לשיטתו ולדוגמא: ביו"ד ס' פא כותב הש"ך בס"ק כו' דאע"ג דבאיסור דרבנן אין מצווין להפריש את הקטן מ"מ ראוי להפרישו משני שדבר האסור מטמטם את הלב ומוליד טבע רע בזקנותו עכ"ל. ומוכח מזה דאיסורים דרבנן ג"כ איסורי חפצא נינהו וע"כ מפאת היות המאכל איסור בעצמותו ע"כ הוא מטמטם את הלב ומוליד טבע רע אף שהקטן אינו מצווה עליו.

וגם ממדרש תנחומא נשא ס' כט וז"ל ללמדנו רבינו נר חנוכה... אבל הותר ביום שמיני עושה לו מדורה... כיון שהוקצה למצוה אסור להשתמש ממנו... לא יאמר אדם איני מקיים מצוות זקנים... אלא כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימים שנא' ועשית עפ"י התורה אשר יורוך למה? שאף על דבריהם אני מסכים שנא' ותגזור אומר ויקם לך עכ"ל. וע"ז שואל הר"י"ע מה שייכות מיוחדת יש מדין הפרטי דהקצאת חנוכה דווקא להא דמצווה לשמוע דברי חכמים והסביר בארוכה שם דאפ' אם נאמר דאיסורי דרבנן הם א' גברא עכ"ז כיון שהקב"ה מסכים לחכמים על האיסור שוב נעשה זה רצונו של הקב"ה וממילא נעשה הדבר ההוא חפץ של איסור בעצמותו ות"ה להיפך במצות דרבנן, אחרי שצווה חכמים לעשות כך וכך והקב"ה מסכים על דבריהם שוב המעשה נעשה רצונו של הקב"ה ואז ממילא חל על החפץ קדושה כיון שנתייחד לעשות בו רצון המקום ולפ"ז שפיר הקדים התנא הקצאת נ"ח דווקא שאע"פ שהוא רק מצוה דרבנן חל עליו קדושת החפץ כמו איסורי דרבנן מאחר שהקב"ה מסכים על דבריהם עכת"ד וגם בבית האוצר הנסמן למעלה כתב בסוף דבריו ודע דמלכד זה יש לדון הרכה בגוף הספק אי איסורים דרבנן א"ח הם או א"ג.

יוצא מכהנ"ל שיש מקורות וגם מקום בשכל להסביר שמצות ואיסורים דרבנן הם איסורי חפצא ולא איסורי גברא, א"כ צלה"ב

טובא למה נסמן בהערה צע"ג על שיטת אדה"ז שטובר שאיסורי דרכנן הם איסורי חפצא?

הרב יעקב שלום ברבר

- בחוקלין נ.י. -

ד. בלקו"ש ח"ט פרשת תצא (א') כתב בסעיף ה' וז"ל "די משנה זאגט "האומר על קן צפור לגיעו רחמיק וכו' משתקין אותו" פון דעם גופא איז פארשטאנדיק אז שילוח הקן איז א זאך וואס מאנט זיך מצד רחמים ושכל וכו' און ווילבאלד אז לטהר את המצורע איז אויך א מצוה וואס איז פארבונדען מיט רחמים - אויפן אדם גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה וכו' אסור וכו' איז בשעת די בלידע מצוות קומען צוזאמען איז דאך עפ"י דין רחמנות על האדם דוחה רחמנות אויף א בעל חי וכו' עכ"ל.

ואינו מובן דאיך אפשר להסביר זאת בגמ' בתור קס"ד (עכ"פ) דהא דהגמ' ס"ל דעשה ידיה ידחה עשה דשילוח הקן, מכיון ששניהם קשורים עם רחמים, ועפ"י דין רחמי אדם קודמין לרחמי בהמה (שהרי אין חוששין לצערם) והרי בגמ' כתוב להדיא דהטעם להסד"א שעשה ידחה עשה הוא בגלל שגדול השלום שבין איש לאשתו בלבד ואי אפשר לומר שענין הרחמים הוא מתבטא ב"תנועה" של גדול השלום וכו' שאסור וכו' שהרי א"כ נמצא שאין חשוב כ"כ ענין השלום כפי שכתוב בגמ' כי אם ענין הרחמים, וזה שלא כפי שכ' בגמ' דהטעם הוא מצד גדול השלום, ואצלי צריך עיון.

ועוד יש לעיין בהא דכ' בהמשך השיחה שם וז"ל "און דאס לערנט מען אפ פון פסוק, אז מדארף באלד מקיים זיין מצוות שילוח הקן, און דער טעם ל"ל ע"ד ווי די גמרא זאגט. לגבי דער מצוה "עזוב תעזוב עמו" - "אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו" און עד"ז וכו' בנדו"ד כדי לכוף את יצרו, ד.ה. זיין מדת הרחמים דארף ער גלייך מקיים זיין מצות שילוח הקן".

ולכאן צלה"ב דמה הדמיון בין המקרה דשונא לטעון משום לכוף את יצרו למקרה דידן, דאפשר לחלק דדווקא גבי שונא לטעון חידשה התורה שבשביל הטעם דכדי לכוף את יצרו עבדינן היפך הסדר הרגיל, דע"ד הרגיל, קודמת הפריקה לטעינה וכאן הקדימה התורה את הטעינה בשונא, וזאת בכדע שיעקר ממנו את תנועת השינאה שקיימת בו, ולכן התורה שינתה מהסדר הרגיל אבל בנדו"ד דאיכא עשה של שילוח הקן ואיכא עשה של מצורע הרי בכה"ג אינו מודגש כלל התנועה של לכוף את יצרו, שהרי לכתחילה לא היה כאן שינאה כלפי מישהו (ואדרבא כזה גופא

אמרה תורה דרחמי אדם עדיפלי) וא"כ מי לימר דבכה"ג חידשה התורה דעשה לא יידחה עשה וצ"ע.

(ב) בלקו"ש ח"ט פרשת שופטים (א) תירץ דמקורו של אדה"ז באגה"ת פ"ד "ובמיתה בידי שמים מת ממש קודם שישים שנה וכו' חכמיה בן עזור", דלכאורה זה היפך דהגמ' שאומרת שנביא שקר דינו כחנק דהיינו מיתה בידי אדם.

והביא בהשיחה דמהא דהאלטער רבי הוסיף את המילה בירמיה (דלכאורה היא מיותרת לעויל"ש) ושם בירמיה כ' "וימת חנניה הנביא בשנה ההיא" מוכח דמת עוד לפני השנתיים ימים וא"כ ע"כ צ"ל דהיה זה מיתה בידי שמים ולא דין ד' מיתות (דאם זה היה דין ד' מיתות היו צריכים לחכות עד שיתברר בב"ד של מטה וכדלעיל בהשיחה).

וצע"ג דמה תירוץ יש בכאן והרי כל הקושי' היתה דאין אומר אדמוה"ז דמיתתו היתה בידי שמים היפך דהגמ' שצריכים להרגו בדיני אדם, והן אמת שהובא ע"ז מקור מההוספה של חמילה בספה"ת אבל עכ"פ אכתי לא תורץ התיווך בזה עם דברי הגמ' שלכאורה עומדים בסתירה לזה.

יוסף יצחק כ"ץ
- תות"ל 770 -

ה. ...מ"ש הת' הנ"ל דכל הקושיא היתה רק איך אומר אדמו"ר הזקן דמיתתו היתה בידי שמים היפך דברי הגמ' שזה הי' מצד דין ד' מיתות - (ועפ"ז הקשה מה שהקשה).

אינו נכון, והמעלין בסעף ב' יראה שכל הקושיא היא רק מהו המקור לדברי אדמוה"ז (וע"ז הי' התירוץ שם שהמקור הוא מירמ"ל) ולא הסתירה מדברי הגמ'.

א' התלמידים

ו. בימים אלו עיינתי בלקו"ש ח"ט פר' עקב (ה) 121 ואילך. ותוכן השיחה היא שמוחר לחשוב בעת קיום מצות מזוזה ע"ד הסגולה שיש במצות מזוזה שגורמת שמירה.

ולמעיר שעפ"ז יובו דיוק (נפלא) בשו"ע. בתחילת הל' מזוזה מיד בהכותרת מדגיש על ענין השכר שבמצות מזוזה ודבר זה אנו לא מוצאים בשום התחלה בשו"ע חוץ ממצות מזוזה כנ"ל, ורק במצות צדקה מיד בהכותרת מדגיש על ענין השכר שבמצות צדקה!!!

והביאור בכ"ז שבב' מצות אלו מותר לחשוב על השכר

וכפי שמביא השו"ע בפירוש להלכה לפועל שבצדקה אומר הקב"ה
בחנוכי נא בזאת וי"ל שכ"ה גם בגדר מצות מזוזה כעין זה
ועי' בלקו"ש הנ"ל בארוכה.

א' התמימים

- תות"ל 770 -

ז. בלקו"ש ח"ט תצא שיחה ב' מקשה בנוגע למצוות מעקה
דלמה כתב הלשון כי תבנה בית חדש דהלא הדין הוא דמחויבים
במעקה לא רק כשבוניס בית חדש אלא אפי' כשקונים בית ישן
ג"כ והגם דכספרי כתוב דמשעת חדשתו עשה לו מעקה דהיינו :
דהחייב הוא לא כשעת שנכנסים לגור בהבית רק משעה שנבנה אבל
אעפ"כ לשון הכתוב "איז נאך אלץ ניט גלאטיק" דהחידוש דהספרי
הוא דהחייב דהעקה בא מיד כשנעשו כעלים של הבית א"כ למה
התורה מרמזת דין הנ"ל במעקה ע"י הלשון. תבנה בית חדש
שממע בזה דהחייב הוא בנוגע לבית חדש ולא ע"י לשון שמדגיש
דהחייב מעקה חל על כל בית (ונ"ל לכא' דעיקר הקושיא הוא
דמהלשון "כי תבנה בית חדש.. משמע דהענין דחדש הוא תנאי
עיקרי בהמצוה ומשו"כ קשה קצת הענין דבאמת עיקר ענין דחדש
הוא לאו דווקא ובא לרמז על הלכה והוא פרט בהלכות מעקה
וצריך ביאור ע"ז דלמה התורה אינו מרמז זה באיזה יתור וכו'
ודווקא בלשון כזה שמדגיש דהענין דחדש הוא תנאי עיקרי
בכללות הענין כנ"ל וזהו שלא כהלכה, ובאמת לפי פשט"א אפשר
לפרש דזהו דווקא בבית חדש וכפי הידוע מביאורי כ"ק אד"ש
דפשט"א אינו צריך להתאים עם דרך ההלכה ומשו"כ רש"י אינו
מפרש כלום ע"ז דנראה מזה דרש"י מפרש דהפסוק מיירי דווקא
בבית חדש אבל ג"ז ידוע מביאורי כ"ק אד"ש דאם יש ב' דרכים
איך לפרש הפשט בוחרים את הפי' שמתאים עם ההלכה, שמזה נראה
שכפ"חחילה זה צריך להתאים עם ההלכה וא"כ הרי בוודאי יש
איזה ביאור גם ע"ד הפשט למה במקרים מסויימים דרך הפשט
סותר את דרך ההלכה מכיון שאנו רואים שגם מצד פשט"א יש
עדיפות לפשט כזה שאינו סותר את ההלכה, וזהו לכ' נקודה
עיקרית בהקושיא של כ"ק אד"ש דלמה התורה דיברה דווקא בלשון
שסותרת את ההלכה, ונראה עוד שזהו ענין בדרך הפשט שאינו
שייך לכן חמש למקרא מכיון שרש"י אינו מתרץ זאת עכ"פ ברמז
כדרכו בעניינים כאלה וכידוע שבפשט גופא ישנו כמה דרגות פשט
שבפשט ורמז שבפשט וכו').

ומקשה עוד עה"פ כי יפול הנופל ממנו שאינו מוכן
דהפסוק קראו נופל והרי הפסוק מזהיר אותו פה עוד לפני
הנפילה ולמה קוראים אותו עוד לפני הנפילה בשם נופל והגמ'
מתרצת ע"ז ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית אלא שמגלגלין
זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב ורש"י מביא זה ע"פ פשט"א
וע"ד הפשט התירוץ אינו מרווח דנופל אין פירושו דראוי

ליפול רק לשון הורה ושם התואר נופל ממש.

והנה הגם שהתירוץ שם ע"פ פנימיות הענינים הרי לכ' מסגנון הקושיא מוכח דהקושיא הוא ע"פ פשט ג"כ דהרי מקדים דהגם דכספרי מוכח דרשה ע"ז משעת חדשתו וכו' ומבאר דאעפ"כ עדיין אינו "גלאטיק" וכנ"ל ואם הקושיא רק מצד פנימיות הענינים אין ענין לזה אם יש ביאור ע"ד ההלכה אפי' אילו היה מרווח ועיין בהערה 2 שם דמוכח ג"כ כנ"ל ובהקושיא הב' מבואר בפירוש שם דהקושיא ע"פ פשט"מ ע"ש.

וצ"ל לכ' דבהתירוץ ע"פ פנימיות הענינים נכלל גם התירוץ בפשטות הענינים רק דעיקר המכוון בהשיחה הזאת היה בהוראה לפועל ומש"כ סמך כ"ק אד"ש דבנוגע לפשטות הענינים יתליגעו כעצמם, (ונראה אולי ובדרך אפשר דמה שבלקוטי לוי יצחק בד"כ סמך דבנוגע להוראה בפועל יתליגע בעצמם ובלשון כ"ק אד"ש "אז מען וועט זיך אליין חאפען" הנה מלבד זאת דעצם הענינים המבוארים שם הם מוכנים לאלה שמחמקים בתורת הנסתר ממילא מוכן דסמך שימצאו ההוראה לפועל, אפשר ג"כ לומר דקשור ע"ז דעיקר המכוון שם הוא כביאור הזוהר וזה חש בעיקר לפרש רק דאעפ"כ הרי אמרו רז"ל הלומד שלא לעשות נוח לו וכו' ובפרט בפנימיות התורה הרי מבואר בתורת שלום ובכ"מ הזהירות הרבה שלא ללמ' בשביל ההשכלה שבזה וכו' רק אליבא דנפשיה ממילא מוכרח לומר דסמך שימצאו ההוראה (בעצמם).

ונקודת התירוץ הוא דענין בית חדש הוא דביתו זו אשתו ובית חדש קאי על ענין הנישואין דאז מתחיל סדר ועבודה חדשה ע"כ צריכין לעשות מעקה דהיינו גדרים וסייגים חדשים ואינם מספיקים הזהירות שהיה עד אז והטעם שצריכים דווקא העבודה דמעקה ממשיך בהפסוק כי יפול הנופל ממנו היות שהעבודה אצל האדם קשור עם תנועה של ירידה ונפילה לגבי מצבו הקודם מש"כ עלול שגשמיות העולם יגרום שגם הוא יפול ממדריגתו ואם לא יהיה זהיר ביותר אז הגשמיות יגדיל את הירידה שלו ע"כ והנה מבואר מזה דבפנימיות הענינים הענין דמעקה אינו רק שייך להגברא (כמו ע"פ נגלה דבשטחיות נראה דזה חיוב על האדם להסיר סכנה מבנ"א) רק דעצם הכית מוכרח וצריך למעקה ועוד דענין כי יפול הנופל קאי על בעה"ב בעצמו לא על אחרים ושלא כבדרך הפשט דקאי על אחרים וי"ל דגם ע"ד הפשט כך דעצם הענין דאדם קונה נכסים חדשים מוסף עליו אחריות וזהירות והמצב של אי זהירות זה גופא גורם שיפול הנופל ח"ו וממילא זה קשור עם החפצא דהבית גופא, שניתוסף אצלו ונעשה חדש זה תובע זהירות חדשה אצל האדם ג"כ ובזה יבואר רש"י תמורה דע"פ כי יפול הנופל מבאר "ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית ואעפ"כ לא תתגלגל מיתתו על ירך

דמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב" והכוונה בזה לתרץ למה קוראים לו "נופל" הרי מיירי עוד קודם הנפילה וע"ז מפרש דאינו נופל ממש אלא "ראוי ליפול" וקשה למה כתב בד"ה "כי יפול הנופל" דבתיבת כי יפול הרי אינו מוסיף שום פירוש והב' דמשמע לכ' שהוא אינו מסבב הנפילה דהאיש הזה היה ראוי ליפול רק שלא יתגלגל ע"י והרי מלשון הכתוב משמע דהחשש הוא על עצם הנפילה "כי יפול" דהיינו שלא יפול הנופל והחשש שלא יהיה ע"י זה לא נרמז בקרא ועוד יותר דענין דמגלגלין וכו' משמע דמן השמים מגלגלין חובה ע"י חייב אפי' אם הוא אינו רוצה וממילא לכ' לא יועיל לו הזהירות ואפי' אם נאמר שיועיל הלא עיקר הענין הוא שזה מורה שהוא במצב של "חייב" והסימן והוכחה ע"ז שמגלגלין חובה ע"י "חייב" דמעיקר ומה יועיל הזהירות אם הוא בעצם "חייב" רק לפועל נזהר שלא יהיה הענין דמגלגלין וכו'.

ובזה יבואר היטב דהנה בהלשון "כי יפול הנופל" יש בזה סתירה מיני' ובי' דכיון דקוראו "נופל" דהיינו שהוא כבר עכשיו "נופל" א"כ מהו החשש "כי יפול" והרי מיירי שנפל כבר וע"ז פירש"י דראוי הוא ליפול ומש"כ קוראו נופל אבל מה ש"ראוי" הלא אין פירושו שברור שבאמת יארע כך ואם באמת נתגלגל ע"י שיפול זה אז באמת הוא ג"כ אשם בכך וזה אינו כמו שלומדין בשטחיות שכל החסרון בזה הוא רק שמגלגלין לבד אבל לא עצם הנפילה.

והביאור דענין שמגלגלין זכות ע"י זכאי הוא לכל לראש אם הוא זכאי וחייב בענין זה גופא שמגלגלין בו ובנידן דידן כיון שהוא "חייב" בענין זה גופא שלא עשה מעקה יגלגלו החובה שיפול הניפל דווקא מתוך גגו של זה וממילא אפשר שעד עכשיו רק היה "ראוי" ליפול ומשעה שנעשה חייב שלא עשה מעקה כבר נחתם הענין שבוודאי יפול ובזה יתורצו כל הקושיות.

והוצאתי התירוץ הזה מתוך ביאור כ"ק אד"ש בפנימיות הענינים דענין הנפילה מתחלת משעת בניית הבית וענין "נופל" נובע מן הבונה גופא ובזה יתורץ מה שהקשה בהשיחה דהתירוץ שקוראים אותו נופל על שם ש"ראוי ליפול" אינו "גלאטיק" ע"פ פש"מ שנופל זה ענין הווה דהיינו נופל ממש, דהגם דהעיקר מה שקוראו נופל הוא ע"ש שראוי ליפול אבל משעה שבנה בית בלא מעקה הרי בזה התחיל הבונה מעשה ההפלה בפועל ממש מפני שיתגלגל בודאי ע"י ועד עכשיו רק היה "ראוי" ליפול, (ויש להסביר שבכל פועל יש המעשה ויש ה"חלות" דהיינו התכלית שנעשה ע"י הפעולה וכמו ברציחה יש פעולת הרציחה ומה שנבצח ע"י הפעולה ובענין זה הפעולה הגורמת הנפילה היא מעת הבניה רק שיסתיים ח"ו בעת הנפילה וממילא אז התחיל ה' התהליך של "נופל" בפועל ומתורץ הקושיא גם ע"פ פשוטו) וכו"ז

הוצאתי מן הביאור בפנימיות הענינים.

ולחכיבות הענין אוסיף דמביאור זה מובן גמ' תמוה לכ' דכל העוסק בבנין מתמסכן ואמרי לה מסתכן (לבמות סג) והוא דמביאור כ"ק אד"ש מובן דענין כי יפול הנופל מתייחס אל הבונה בעצמו והיינו דעצם בנין הבית "מאנט ארויס" זהירות וגדרים וסייגים חדשים אצל הבונה ומכיון שע"פ רוב אין נזהרין מזה ממילא כל העוסק בבנין מסתכן וכו' וגם מה שיוצא מזה שזהו דין בהחפצא דמכית כנ"ל יבואר מח"א ידוע שתמוה (בהלכות מעקה) שהעושה מעקה ע"י עכו"ם מברך אשר קדשנו במצוותיו וכו' וזה מתאים עם המח"א הל' שלוחין פ' ל"א שהביא ראייה דשייך שליחות אצל עכו"ם הקצוב ולא קציר עכו"ם מדאיצטריך לימוד ע"ז עי"ש ועי' בתוס' שבועות ג' ואכ"מ.

בענין יד פועל כיד בעה"ב מבואר בש"ך סי' ק"ה דזהו מטעם שליחות ודלא כנתיבות סי' קפ"ח ונראה דהביאור בזה דענין שליחות אצל עכו"ם זהו רק בנוגע לכה המעשה ולא דנעשה כמותו של המשלח ובזה יתורצו כל הקשיות של הנתיבות עי"ש ובנוגע למעקה עיקר המצוה מתייחס אל עצם החפצא דהבית ואי"ז נוגע להגברא הבונה הבית (כנ"ל בפנימיות הענינים) וממילא שייך שפיר שליחות לעכו"ם ג"כ ואכ"מ להאריך בזה.

הרב דוד פרידמן

- ברוקלין נ.י. -

ח. בחידושים וביאורים לש"ס סי' ל"ח מביא כ' ביאורים למה אין עזיבת החטא נמנית במנין המצוות א) כי הוא ציווי כולל, ב) כי הו"ע שבלב, וממשיך דמסתבר יותר כביאור הב' כי לביאור הראשון אינו מרווח, הרי ניתוסף כאן הענין דחרטה על העבר וזה א"א לדעת ממצוות אחרות עי"ש.

וצריך להבין לפי המבואר בלקו"ש ח"ז ע' 197 דעזיבת החטא בלבד הוא מצוות התשובה, אפי' אם ליכא חרטה על העבר עי"ש נמצא דגם בלי חרטה על העבר יש קיום מה"ת דמצוות תשובה, וא"כ מהו הקושיא כאן על ביאור הא' מחרטה על העבר, הרי עצם מצוות התשובה אי"צ חרטה על העבר, וא"כ הוא מצווה כללית?

הרב מרדכי קליין

- ברוקלין נ.י. -

ר מ ב ם

ט. השמטות לקונטרס "מפתח ביאורי הרמב"ם שבספרי לקוטי שיחות" (רשימה חלקית - בעיקר מלקו"ש שיצאו לאור בשנת תשמ"מ).

ה'ל' יסוה"ת

פרק ו'

ה"ז: "השורף עצי הקדש דרך השחתה" - מקור לדברי הרמב"ם: לקו"ש דברים-שבת חזון תשד"מ הערה 50.

ה'ל' ת"ת

טעם שמתחיל ה'ל' ת"ת בפטורי ת"ת ועוד עדיין לא הודיע החיוב: לקו"ש חי"ד ע' 236.

ה'ל' תשובה

פרק א'

ה"ג: "יראה עצמו.. כל העולם חציו זכאי וחציו כו" - דיוק הגירסאות שיש בזה: "משיחות" ש"פ פקודי תשד"מ הערה 11.

פרק ז'

ה"ה: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין" - בלאור כוונת הרמב"ם: לקו"ש בחוקת תשד"מ סי"ג ובהערות 47-48.

"ומיד הן נגאלין": מיד (ע"פ הלכה) ממש: ברכה לאנ"ש שיחיו אור לי"א ניסן תשד"מ ובהערות 10-11.

פרק ח'

ה"ב: "זה שאמרו עטרותיהם בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העוה"ב מצוי' עמהן והיא העטרה שלהן... כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה" - מזה מובן שאף שכתר הוא למעלה ונפרד מהראש, הרי ענינו ותוכנו שמשנה (נעשה חלק מ)מצילותו: לקו"ש קרח תשד"מ הערה 64.

פרק ט'

ה"ב: "תרבה הדעה והחכמה": לקו"ש כ"ף מנ"א תשד"מ סוסי"ג ובהערה 61.

"תרבה" - בינה: "משיחת" ש"פ תולדות תשד"מ (הוראה לשלוחים תלמידי ישיבה כו') הערה 9.

ה'ל' תעניות

פרק ה'

ה"ב: "בו סמך מלך בבל נבוכדנצר הרשע על ירושלים" - שינוי מל' הכתוב אל ירושלים, כי בתושבע"פ המפרשת ומגלה הסתום ונסתר בתושב"כ - מפורש אשר "סמך אל ירושלים" ה'ל' בזה

"סמך על (ולמעלה מהדרגא שעד אז של) ירושלים", הסמיכה כוונתה לטובה, להעלות את ירושלים: שיחת עשרה בטבת תשד"מ הערה 16. וראה לקו"ש עשרה בטבת תשד"מ.

הל' בכורים

פרק ד'

ה"ג: "אברהם... אב כל העולם (גם גרים):" לקו"ש לך תשד"מ הערה 46.

הל' בית הבחירה

פרק א'

ה"ז: "הנותץ אבן אחת... דרך השחתה" - מקור דברי הרמב"ם: לקו"ש דברים-שבת חזון תשד"מ הערה 50.

הל' תמידין ומוספין

פרק ב'

ה"ג: "אחר שירד זה שתרם כו"י: לקו"ש תולדות תשד"מ הערה 18.

הל' מעילה

פרק ח'

ה"ח: "ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה כו"י: הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א באגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' קצה.

הל' תמורה

פרק ד'

ה"ג: "אע"פ שכל חוקי התורה גזרות הם... ראוי להתבונן בהם כו"י: הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א באגרות קודש שם.

הל' סנהדרין

פרק ב'

ה"ג: "אין מעמידין בכל הסנהדרין... זקן מופלג בשנים"- לקו"ש כ"ף מנ"א תשד"מ הערה 14.

ה"ו: "שיהיו כולם בעלי שיבה" - הא דאין מושיבין זקן - לקו"ש כ"ף מנ"א שם.

הל' מלכים

פרק ט

היל"ד: "מצווין על הדינים": לקו"ש ח"ה ע' 404 ובהערה

.115

פרק י"ב

ה"ב: "לא יחשב הקצין... תפח רוחם של מחשבי הקצים":
לקו"ש דברים-שבת חזון תשד"מ ס"ח ובהערות שם.

הרב אהרן לייב ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

י. כהל' בית הבחירה פ"ה הל' ט-י: ובית גדול היה בצד
העזרה בצפונה מבחוץ בין העזרה והחיל והיה בנוי כיפה ומקף
רבדין של אבן והוא היה נקרא בית המוקד ושני פתחים היו לו
אחד פתוח לעזרה ואחד פתוח לחיל. וארבע לשכות היו בו שתיים
קדש ושתיים חול וראשי פספסין מבדילין בין הקדש והחול.

והקשה ע"ז גיסי הר"י שי' קעלער בספרו צורת הבית
עפ"י שיטת הרמב"ם (ע': לח) דאם הל' בית המוקד כולו חוץ
לעזרה צריך להיות כולו חול ומה טעם שתיים קדש.

ומתוך שם שראשי פספסין היו מחיצה גבוהה עשרה
טפחים המבדילה בין החלק הצפוני לחלק הדרומי של בית המוקד,
לכן היה הצד הדרומי של הפספסין קדש כיון שהוא פתוח לקדש
ומחיצת הפספסין מבדיל בינו ובין החול, הוי בנוי בחול ופתוח
לקדש שתוכו קודש.

וא"ת האיך היו עוברין מצפון לדרום דרך בית המוקד
וי"ל שהיו עולים על גבי הרובדין ומשם היו עוברין.

ועדיין כל זה דוחק גדול, וכי למה סתמו את המעבר בין
צפון לדרום באופן שהעובר יצטרך לעלות על הרובדים וכי כל
זה למה הוא?

ויותר מסתבר שהלשכות הדרומיות הן קודש כיון שהן
בנויות בקודש, וכיון שהן פתוחות לקדש ולחול לכן מה שבנוי
בחול חול ומה שבנוי בקדש קדש. ומה שכתב הרמב"ם ובית גדול
היה בצד העזרה בצפונה מבחוץ קאי רק על בית המוקד עצמו,
מלבד שתי הלשכות שבדרום ומה שביניהם, שזה אינו מבחוץ אלא
מכפנים, ודלא כהצירורים המובאים שם ובפיה"מ להרמב"ם. ולכן
הוצרכו לראשי הפספסין רק להיכר, להבדיל בין הקדש והחול.

ועפ"ז יתאימו דברי הרמב"ם לדברי התוספתא המובאים
בס' הנ"ל שם.

הרב שלום דובער לויין
- ברוקלין נ.י. -

יא. ברמב"ם בהלכות מעשר שני פ"א ה"ה-וה"ו אי' וז"ל
 "וכן האתרוג בלבד משאר פירות האילן הרי הוא כירק והולכין
 אחר לקיטתו בין למעשר ובין לשביעית, כיצד אם נלקט בשלישית
 וכו' מפרישין ממנו מעשר עני אע"פ שנגמרה בשניה וכו' אע"פ
 שהולכין אחר לקיטתו, אתרוג בת שישית שנכנסה לשביעית אפילו
 היתה כזית ונעשית ככוכר חייבת במעשרות, ע"כ. ופ"ד מהלכות
 שמיטה ויובל ה"ב כ' וז"ל והירק בשעת לקיטתו והאתרוג אפילו
 היה כפול קודם ר"ה ונעשה ככר בשביעית חייבת במעשר כפירות
 שישית, ואפ"ל היה ככר בשישית הואיל ונלקט בשביעית ה"ה
 כפירות שביעית ומתעשר כפירות שישית להחמיר עכ"ל.

וכתב שם הכס"מ דרבנו ספוקי מספקא אי אזלינן בתר חנטה
 לשביעית כחמישה זקנים ומתני' דפ"ב דביכורים או אחר לקיטתו
 כרבותינו דאושא וכסתם מתני' בפרק לולב הגזול, וכן מספקינן
 אי אזלינן בתר חנטה למעשרות כר"א דפ"ב דביכורים וכו"י ור"ל
 דבתראי נינהו, או אזלינן בתר לקיטה וכו' ופסק בתרוויהו
 לחומרא.

ובפשטות נראה שאכן דבריו מוכרחים כדברי הרמב"ם גופא,
 בהא דאמר "ומתעשר כפירות שישית להחמיר" מוכח דאיכא הספיקא
 הנ"ל ועכ"פ פסק בנדו"ד לחומרא, אך הבבא השניה שכתב דגם
 לענין מעשרות מספקא ליה לרבינו ופסק לחומרא הוא תמוה,
 וביותר, שכיון שהרמב"ם גופא כתב בהלכות מע"ש שאם נחנט בשני
 ונלקט בשלישית מעשרין מ"ע, ולכאורה אם כדבריו דלהרמב"ם
 היה ספק ופסק לחומרא במעשרות א"כ צריך מע"ש ומעשר עני,
 וכבר עמד ע"כ השעה"מ. ותירץ בזה דלענין מעשרות בוודאי
 אזלינן בתר לקיטה. אלא לענין שביעית מספקא ליה לרבינו לכן
 הוי כפירות שביעית להחמיר.

אלא דאכתי צ"ע וכן הקשה השעה"מ א"כ איך חייבין במעשר
 הא בגמ' ר"ה ט"ו כ' "אמר אבילי בשלמא סיפא לחומרא" וכו'
 ופירש"י כיון דהוי ספק שביעית פטור ממעשר משום דמספק חייב
 להפקיר דספיקא דאורייתא שמ"ע להפקיר והפקר פטור ממעשר,
 וא"כ איך פסק הרמב"ם דחייב במעשר כיון שפירש הוא בעצמו
 דלענין שביעית היה ספק, וברגע דאיכא ספק מחייבין להפקיר
 (והפקר פטור מן המעשר). ותירץ השעה"מ שר"י ור"ל בר"ה ס"ל
 דהוי ספק לענין שביעית וס"ל דחייבין במעשר ולא ס"ל ההיא
 סברא דאבילי אליבא דרבה שמספק מחייבו להפקיר ולעוילי"ש.

וצל"ה"ב דהרי מסברא וודאי דמסתברא טפי טעמא דרבה
 ואבילי כיון דמ"ע להשמיט וספיקא דאורייתא א"כ צריך ל
 וא"כ במה פליגי ר"י ור"ל (ובפרט שהוא נגד הסברא הפשוטה
 וכנ"ל), וההסברה בכהנ"ל הוא ובהקדם פלוגתת המביל"ט
 דהב"י ס"ל דפירות שביעית לא הוי הפקר מטעם אפקעתא

רק שמ"ע להפקיר וכל שלא הפקיר הוי שלו, והמב"ט ס"ל דהוי הפקר ממילא דאפקעתא דמלכא היא, וא"כ לסברת המב"ט המ"ע ד"וונטשתה" היא להניח לכל מאן דבעי ליטול וכפי שאכן פסק הרמב"ם דהגודר כרמו עובר בעשה. נמצא דלדבריו המ"ע היא להפקיר את המופקר. (מה שהתורה הפקירה יש עליו מ"ע ד"וונטשתה") ולפי"ז יהיה נפ"מ בספק שביעית שאם לא הוי אפקעתא דמלכא אז המ"ע להפקיר את שלו, ואם הוי אפקעתא דמלכא אין המ"ע אלא להניח ליטול את המופקר שהפקירה התורה, אבל אם לא הוי הפקר י"ל ובפשטות שאין מ"ע כלל. ולכן בספק שביעית דאליבא דהמב"ט הוי ספק אי הוי הפקר אי לאו, ובספק הרי הדין דהמוציא מחבירו עליו הראיה וא"כ הס"ס הוי של בעלים בוודאי ככל ספיקא, וכיון דעפ"י דין השו"ע זה של הבעלים שוב אין כלל מ"ע להניח ליטול דהמ"ע ד"וונטשתה" הרי אינו אלא על פירות שהתורה הפקירה אבל לא על פירות שלו וע"ד משל כגון ספק מתנות עניים דחייב ליתן רק מהקרא ד"עני ורש הצדיקו" וכפי שפסק הרמב"ם להלכה בהלכות מתנות עניים פ"ד ה"ו, אבל אילולא הפסוק דלעיל כיון דבאיכא ספק הדין הוא המע"ה אין מ"ע של מתנות עניים. וכעין זה (אם כי לא בדוגמא ממש) גם בנדו"ד בשביעית כיון דהמ"ע להפקיר את המופקר ולכן בספק דהוי שלו אין כלל מ"ע וזה שלו באופן מוחלט עפ"י דין תורה אבל אי נימא דפירות שביעית לא הוי הפקר אלא שהמ"ע להפקיר את שלו א"כ בספק ג"כ חייב להפקיר דהוי ספק מ"ע.

ולפי"ז יבואר היטב ההסברה בנקודת מחלוקתם של ר"י ור"ל לבין אביי אליבא דרבה, דפליגי בצדדים הנ"ל, דאביי ס"ל דפירות שביעית לא הוי אפקעתא דמלכא ואינם הפקר אלא שמ"ע להפקיר לכן חייב גם בספק להפקיר אבל ר"י ור"ל ס"ל דפירות שביעית הוי הפקר מטעמא דאפקעתא דמלכא ור"ל המ"ע ד"וונטשתה" הוא רק להניח ליטול את מה שהפקירה תורה ולכן בספק שביעית דהוי שלו וודאי כדין המע"ה שוב ליכא כלל חיוב להפקיר וממילא פשיטא דחייב במעשר, ולכן פסק הרמב"ם דחייבין במעשר.

ולבאר היצעו של דברים נראה, דההסברה דלעיל כן היא בשיטת הרמב"ם והיינו דהרמב"ם שיטתו דשביעית הוי אפקעתא דמלכא וכהמב"ט, דלא כהב"י, מהא דבפיה"מ לכלאים פ"ז ה"ה כ' מעשה באחד שזרע כרמו כשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ופירש שם הרמב"ם בפיה"מ וידוע שכל הארצות בשנת השמיטה הם הפקר ואין לאדם קנין גמור בהם ומפני זה נעשה כרמו בשנת השמיטה כמו שאינו שלו עכ"ל. נמצא מוכח מדבריו להדיא דהטעם דלא הוי כלאיים בזרע את כרמו בשביעית מפני שאין לו קנין גמור בכרמו והי' כמו שאינו שלו.

והביאור כזה אף דגוף השדה והכרם הוי שלו גם בשביעית

אבל לענין גידול פירות הוי הפקר לכל הבנ"א וכדאמרינן בנדרים דמ"ב דקרקע ואילן הוי אפקעתא דמכא להשתמש בשדה לאכילת פירות ולכן אינו יכול לאסור את השתמשות השדה בשביעית לעבוד שם ולאכול פירות. ה"ה גם בעצם השדה אינו בעלים על שדהו לזריעה ולגידול פירות אלא אפקעתא דמלכא הוא לגידול פירות ותבואה לכל הבנ"א וחיה, וכשגידולן הפירות הפקר הם גדילים מתחילת גידולם וא"כ נמצא מכהנ"ל דהרמב"ם לא רק דס"ל בפשיטות דשביעית הוי אפקעתא דמלכא כהמבי"ט ולכן נעשו הפקר אלא עוד זאת שמתחילת גידולם גדל להפקר נמצא דמהתם איכא למוכחי דשיטת הרמב"ם היא כפי שנ"ל בדברי ר"י ור"ל דפירות שביעית הוי הפקר מטעם אפקעתא דמלכא והמ"ע דונטשה היא רק להניח את מה שהתורה הפקירה ואשר לכן בספק שביעית דהוא שלו (מיוסד על דינא דהמע"ה וכן"ל) שוב ליכא כלל חיוב להפקיר ושפיר חייב במעשר להלכה.

ולהעיר: דהנה בהכפתור ופרח פמ"ז כ' וז"ל, מצינו איסור שאינו יוצא מרשות בעליו כענין חמץ בפסח משש' שעות ומעלה, ומצינו היפך זה שאחר שאסור אין עליו לבעליו רשות בהן וכדאמרינן במסכת כלאיים מעשה באחד שזרע כרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הרי ששנת השביעית אין לו כרם ולא אילן שהפקר היא עכ"ל, ומשמע בפשטות שהכפתור ופרח ס"ל כדברינו וכפי שמשמע ג"כ מהגמ' כנדרים מ"ב דאמרינן אם אסר נכסיו אלו ע"ז חבירו בשביעית מותר לירד לתוך השדה ולאכול פירות דלכאורה יש לעיין נהי דהפירות הם הפקר אבל אם האילן אינו הפקר א"כ ע"ז האילן חל הנדר והוי גידולי איסור והאיך יכול לירד לשדה ולאכול פירות.

אבל לפי ההסברה שנתב"ל מוכן בפשטות דכיון דשביעית הוי האילן גופא הפקר לגידול פירות ממילא א"כ ע"ז לא חל הנדר ולכן מותר לו לירד ולאכלן.

ועפ"כהנ"ל יתבאר בהגיון ובטעמא דברי הרמב"ם שפסק שבאתרוג כיון דהוי ספק לגבי שביעית ולא הוי כפירות שביעית ואינם הפקר כיון דנחנטו בשישית א"כ הוי ספק אם הם הפקר אי לאו, וודאי שהפירות של הבעלים ככל דינא דהמע"ה וכיון דהפירות של הבעלים ליכא כלל המ"ע ד"ונטשה" דאין המ"ע להפקיר את שלו אלא להניח ליטול את מה שהפקירה התורה ולכן שפיר חייב במעשרות גם אתרוג שנחנט בשישית ונלקט בשביעית.

נ ג ל ה

כב. באחרונים מובא שאכה מעניינת השייך דוקא לשבת זו כשהוא כקביעות שנה זה.

דהנה בהיות שהשנה הבעל"ט (תשמ"ו) הוא שנה מעוברת. ויהי' יותר מ"ב חודש מקריאת פרשת זכור דשנה שעברה (תשמ"ה) לקריאתה בשנה הבאה, נתעורר השאלה איך יוצאים מצוות זכירת עמלק הצהיך להיות כל שנה שמשמעו י"ב חודש?

ובמהר"ם ש"ק על תר"ג מצוות מ' תר"ה כתב ששאלו שאלה זה לפני מרן הח"ס זצ"ל והשיב שהוא באמת מתכוין לצאת בקריאת דפ' תצא על תנאי -- ומסוים המהר"ם ש"ק דכן ראוי לעשות.

ולכאורה תמוה, הלא קריאת פ' זכור הוא מדאורייתא, ושנה מעוברת הוא דל רגיל שהפוסקים יעוררו ענין זה ומסתימת הפוסקים משמע דלא קשה מידי וצ"ע למה.

ומה שכתב המהר"ם ש"ק בשם החת"ס הנה באמת כבר העירו (וראה באנצק' תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק הע' 49) שהח"ס בעצמו בתשובותיו לאה"ע סי' קי"ט לא ס"ל הכי דכתב שם - דזכירת עמלק אינו תלוי ב"ב חודש דוקא אלא בשנה עם כל עניניו, ימי שמחה וימי צומות ושאר ענינים שיש בכל יום שמעוררים לזכור הענין - וכל שלא עבר כל ענינים אלו אינו מוציאו מלבו ע"ש.

(ומה שמובא בשמו במהר"ם ש"ק הנ"ל לק"מ דשם מובא הנהגתו הפרטית ואולי החמיר ע"ע אבל לדינא מבואר כמ"ש בהתשובה).

וגם בשו"ת תורת חסד או"ח סי' ל"ז מביא סברת הגאון ר' ישע"י פיק ז"ל (כסו"ס מינני תרגימא) דהא דכתב זכור כו"ז לא תשכח דשיעור שכחה הוא י"ב חודש וראיתו מברכות דכ"ח ע"ב דאין המת משתכח מן הלב עד לאחר י"ב חודש וע"ש שדוחה: ראיתו דיש הרבה שיעורים ולא פסיקא הך מילתא דברכות למילף מכאן לעלמא.

וגם בס' נטעי גבריאל על הל' פורים בתשובותיו סי' ב' כתב דשכחה אינו תלוי בשנים או בחדשים אלא ביאוש וכל זמן שאינו מתיאש לא חישיבן לשכחה ע"ש.

ואשר נראה דביאור שיטתם הוא בהקדים דיש כמה שיטות בחיוב מצות זכירת מעשה עמלק (וראה בזה לקו"ש חי"ט תצא. (ד)).

(א) שיטת הרמב"ם (מלכים פ"ה ח"ה) וז"ל מ"ע לזכור מעשיו הרעים וכו' עכ"ל היינו מצוה תמידית.

(ב) שיטת הרמב"ן (סוף פרשתינו) והחינוך (מצוה תר"ג)

דסגל בפעם א' כל ימי חייו.

ג) שיטת הרא"ש (ברכות פ"ז סי' כ') ועוד דיש חיוב לקרותו בתורה פעם אחת בשנה (וכתב בשו"ת תורת חסד הנ"ל בלשיטתו דרק עיקר מצות קריאת פרשת זכור הוא מה"ת אבל קריאתה בעשרה ובס"ת הוא מדרבנן).

וכתב המג"א סי' תרפ"ה שתקנת חכמים לקרותו סמוך לפורים ע"ש.

ובלקו"ש הנ"ל מסביר כ"ב אד"ש דאף הם סוברים דאם מזמירים לפועל אפ"י בכל יום יש בכל פעם מצוה רק החיוב הוא פ"א (בשנה).

וממילא לענינינו, לא מיבעי לשיטת הרמב"ם דצריך לזכור וזמיר אין חילוק דנדו"ד דלשיטתו מחוייב כל דגע, ולשיטת הרמב"ן וודאי אין חילוק דסגל בפעם א' אולם לשיטת הרא"ש (וכן נקטינן להלכה) דחיובא מן התורה פ"א בשנה, מסתבר לומר דאינו תלוי בי"ב חודש דוקא דא"כ יהי' מחלוקת הראשונים הנ"ל בשיעור שכהה - אם זה רק יב"ח או פעם א' בחייו או כשיטת הרמב"ם דחלישינו לשכהה תמיד - ולא מסתבר לומר כן.

אלא מוכרחים לומר דיש ענין אחר בזה ובהקדים דיש מחלוקת הראשונים אם המ"ע של זכירה והמל"ת של לא תשכח הם שני חלקים נפרדים ולכן נמנים בפנ"ע, או, שהם מצווה אחת של מחיית עמלק.

דהרמב"ם בטהפ"צ שלו מ"ע תפ"ט מונה מצות זכירה לחוד ובל"ת נ"ט מונה מצות לא תשכח לחוד. אולם הבה"ג אינו מונה אותם כלל וכתבו האחרונים (ר"י פערלא לרס"ג עשה נ"ט) די"ל שהוא בכלל מצות מחיית עמלק.

וי"ל דהרא"ש ס"ל כהרמב"ם בזה, דמצות זכירה לחוד ומצות שכהה לחוד (ודלא כהבה"ג) אלא ס"ל שע"י הזכירה פעם אחת בשנה נפעל (ככה התורה) ממילא שלא ישכח.

וראה בלקו"ש הנ"ל הע' 11 וזלה"ק שע"י קיום מצות זכור פ"א בשנה (וכיו"ב) הרי"ז כעין פעולה נמשכת - שהרי זכרון זה פועל שאינו שוכח מעשה עמלק עכלה"ק.

מוכח מזה דהכל תלוי בהזכירה ומה שאינו שוכח נפעל ממילא. ועפ"ז מובן למה מצות זכירה אינו תלוי בי"ב חודש דוקא שמכיון שהכח בא מקריאת התורה הרי בשנה מעוברת יש (וכמבואר כמ"פ בשיחות ק') יותר כח ולא ח"ו להיפך וממילא פעולה נמשכת זה הוא יותר בתקיפות מתאים להחודש המיותר.

(והחילוק בפועל בין מצות זכירה ללא תשכח ראה המובא באנצק' תלמודית הנ"ל ובלקו"ש חי"ד עמ' 86 ואילך).

ומכל הנ"ל מובן שפיר למה השמיטו הפוסקים דין זה דבאמת אין נפק"מ בין שנה פשוטה למעוברת.

וכדאי להעיר - דאי לא תימא הכי הי' צ"ל דמי שלא שמע פ' זכור בהשבת שלפני פורים יכוון בקריאתה בפ' תצא ומקיים המצוה ולא מצינו שיהי' כן - וכמו שמצינו שאם לא שמע פ' זכור שיכוון בפ' ויבא עמלק בפורים, (וראה באנצ' הנ"ל הע' 47 מס' פעולת שכיר דאינו יוצא בקרה"ת דפ' תצא כיון שמתכוין לדבר אחר היינו קרה"ת - ומשמע דאם מתכווין לצאת המצוה של זכירה שפיר עבד וצ"ע לדינא).

ולאידך גיסא, מכיון (כמ"ש המג"א לעיל) שקריאתה סמוך לפורים הוא רק תקנת חכמים והטעם הוא שחואיל ורבים מצויים בבית הכנסת וגם כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן הרי מי שמאיזה סיבה שטהי' יודע שלא יהי' בלכולת להתפלל בדיבור קודם פורים או טעם אחר כגון שרוצה לשמוע הקריאה מבעל-קורא מיוחד או במעמד מיוחד וכו' יש תקנה לשמוע בפ' תצא וזה לא מצינו, אע"כ דאינו תלוי בזה.

הרב משה אהרן צבי ווייס

- ברוקלין נ.י. -

יג. ב"מורה שיעור" ללימוד הרמב"ם (לפי כל המסלולים) איתא: "כנוגע לימוד השיעור ביום זה (ט' באב שחל בשבת) - לשאול רב מורה הוראה מחי ללמדו. ולמחרתו (תשעה באב נדחה) איתא: "השיעור דיום זה - ללמוד אחר הבדלה".

בש"ק, הנה מסקנת הרבה אחרונים (כמבואר במשנ"ב סו"ס תקנ"ג) ומנהג העולם (כמבואר בכף החיים שם, אע"פ שלמרן אין דברים שבצנעה נוהג, ע"ש סי' תקנ"ד ס"ק פ"ו) ללמוד השיעורים הקבועים לכתחילה קודם חצות, ורק כדיעבד מתירין גם אחר חצות היום בש"ק, (דלא כא"א מבוטשטאטש (תקנ"א) שכ' דלא קי"ל כהרמ"א בדברים שבצנעא). אבל עיין לקוטי שיחות חי"ד עמ' 185: "... ות"ח על ההוראה לסיים גם בש"ק זה טהורה כו' יגדיל תורה ויאדיר" עלי"ש. ובפשטות משמע שהכוונה שם גם אחרי תפלת המנחה. ואולי הוי כדבר של פרהסיא ולכן שרי, ע"ד שי"מ אודות "במה מדליקין" באחרונים שם. אבל יותר משמע - שמתר לגמרי. וע"ע.

ובענין ת"ב עצמו, הנה בלקוטי שיחות חי"ט ס"ע 254 איתא: "בהערתו למה לא ידחו לכתחילה שיעורי חת"ת למוצאי ת"ב ... מובן דלא אמרו להשלימן בלילה שלאחריו אלא בדוחק ובדיעבד ... עיל"ש. וזאת - לפי המבואר בס"י תקנ"ד ס"ד

שומרין תהלים וכו' במנחה; ואף שהמשנ"ב שם כתב שרק "כיון שהוא דרך בקשה - שרי" ועל מנהג פוזנא לדחות זאת למחר, כתב "וכן נכון", הרי כבר פסק בס' גשר החיים (פכ"א ס"ה, עמ' רכב) שבאבילות ר"ל, אף שא"א מעמדות וחק לישראל, "מ"מ אפ"ל שהמדקדק לתת חקיו בכל יום וחושש עליו - אם אמר סדר חק לישראל (וכן בת"כ אחה"צ) אין להקפיד עליו [וכפרט לפי מה שהבאנו בהגהה בשם הירושלמי... דהלוט אחר ד"ת מותר שאצלו ה"ז להסיר צער - שי"ל הה"נ בנוגע לסדר חק לישראל למאן דקפיד ע"ז שאצלו הר"ז חובת היום כסידורי תפלה]."

ועפ"ז צ"ע - מדוע ההוראה לדחות שיעור הרמב"ם דיום זה אחר הבדלה. אא"כ נאמר שהלימוד ביום דוקא ברמב"ם אינו כ"כ הכרח וקפידא כמו בשיעורי חת"ת, וצ"ע הטעם.

* * *

בענין איסור שאילת שלום לאכל ובת"כ, הנה ברמ"א - לר"ד - שפ"ה ומ"א - או"ח - תקנ"ד מובאת השיטה ששאילת שלום הנהוגה בינינו אינה שאילת שלום הנזכרת בגמרא, הרמ"א בד"מ שפ"ה כתב עי"ז "וכמו שהארכתי בזו בס"ד בא"ח סי' פ"ט" אולם גם בד"מ הארוך שח לא נתבאר הענין כלל. עכ"פ הרמ"א בשו"ע שם מקבל זאת בהסתליגות, והש"ך שם והמ"א באו"ח דוחים זאת לגמרי. (בהג"ה נסמן לאו"ח פ"ג, והוא ט"ס). ועי' לקו"ד בתחילתו - מה בין "שלום עליכם" של תורה, לזה של סדר העולם עתה.

הרב יוסף שמחה גינזבורג
- רב מקומי עומר - אה"ק -

יד. אי' בשו"ע האריז"ל ראי' ללבישת ציצית כלילה (כפי שנהוג אצל חסידים) מהא דאי' במנחות מג: וכעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתישבה דעתו וכו' - ואם יתכן שלא הלי' יושן בציצית - הול"ל כלילה שישן ערום בלי מצות אלא מאי שישן בציצית.

אבל תמוה הוא בעיני (וכן העירני ח"א) שפשוט הוא שבחדרו הלי' מזוזה ולכן אין הוא ערום ממצות - וכ"כ המרש"א שבית המרחץ פטור ממזוזה - ואבקש מקוראי הגליון להבהיר עיני בזה.

א' מאנ"ש

- מאנטשעסטער אנגלי' -

ח ס ל ד ו ת

יד. בליקוטי תורה פ' ראה דף כ"ו ע"א וז"ל וזהו ג"כ פ' גבולך כי כל התורה היא גם כן שיעורים וכו' כמו סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה וכן ביטול בס' וערלה במאתים וכיוצא וכו' וצ"ע למה כ"ל דיני שיעורים שהם מה"ת כמו סוכה למעלה מעשרים שהיא פסולה מה"ת וכמבואר בסוכה דף ב' וכן דין ביטול בס' דלרוב הפוסקים שטעם כעיקר מה"ת דעת הטור והרא"ש והרשב"א ואפילו לדעת רש"י והרמב"ם שסוברים שטעם כעיקר הוא רק מדרבנן אבל מ"מ מודו בבשר כ"ח שהוא מה"ת וכן בכל איסורים היכא שנבלע האסור בכלי שטעם האיסור מה"ת וכדמפרש בקרא גבי גיעולי מדין וכדמבואר כ"ז בפוסקים אבל הא דערלה בטיל במאתים לכאורה זהו רק מדרבנן וכן מבואר להדיא בתוס' כ"מ דף נג ע"א ד"ה ועולה.

ולע"ד רבינו כיון לשיטת רש"י במנחות דף ע"ז ע"ב ד"ה מדמע שמשמע מרש"י שתרומה עולה במאה וערלה במאתים הוא מה"ת ועיין בגליון הש"ס על תוס' הנ"ל שצ"ח לרש"י הנ"ל ולפי זה א"ש שכל השיעורין שהזכיר כולם מה"ת ובאתי רק להעיר.*

הרב ישראל מאיר שורקין
- ברוקלין נ.י. -

טו. בנוגע למה שהערתי בגליון (רח"צ ס"ו) בענין הג' דברים שהעולם עומד תורה עבודה וגמ"ח שזה כנגד מחשבה דיבור ומעשה וכתבתי השייכות ביניהם:

"תורה" כנגד מחשבה "עבודה" כנגד דיבור ו"גמ"ח" כנגד מעשה.

אך אין זה אמת - דבלקו"ת פ' אחרי כתחילתו (ריש אות ב') מבאר - דתפילה כנגד מחשבה, ותדיבור בתפילה זהו רק כדי

(* ראה אתוון דאורייתא כלל י' שהביא התנחומא נשא סי' כ"ט לא לאמר אדם אינו מקיים מצוות זקנים הואיל ואינן מן התורה אמר להם הקב"ה בני אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימים וכו' שאף על דבריהם אני מסכים שנא' ותגזר אומר ויקם לך, ע"כ ומבאר שם בארוכה דככל מה שא' חכמים יש בזה גם רצון הקב"ה בפרטיות עי"ש, ולפ"ז אפ"ל דאדרבה לכן נקט גם דין דרבנן ביחד עם דאורייתא להדגיש דגם הגבלה זו היא רצונו של הקב"ה. וראה גם לקו"ש דש"פ שופטים .ז.ש

לעורר הכוונה, משא"כ ב"תורה" שעיקר מצוותה הוא בדיבור
כמ"ש "ודברת במ".

שאל משה אליטוב
- תות"ל 770 -

ש ל ח ו ת

טז. בנוגע למה שהעיר הרב מ.ל. על מה שנאמר בהתוועדות
דש"פ עקב ש.ז. בענין מה שתינוק הנמצא במעי אמו דמלמדין
אותו כל התורה כולה ונתבאר שתינוק אין שייכות לענין המעשה,
וע"כ עיקר לימודו הוא פנימיות התורה.

ושאל ע"ז הנ"ל בהקדים הגמ' נדה - דלאחר ששלמדין
אותו כל התורה כולה, בא מלאך וסוטר, ועי"ז שוכח מה שלמד.
ומקשים ע"ז: דאם משכחים אותו לשם מה צריך ללמדו? וא' התי'
בזה: דזהו כדי להקל על הלומד - וא"כ מכיון שכשיצא לאויר
העולם יהיה שייך לענין המעשה, א"כ היו צריכים ללמדו בעיקר
לימוד הנגלה דתורה שזה שייך למעשה, ומדוע מלמדים אותו
בעיקר הפנימיות? (כמבואר בשיחה). ע"כ.

ואפ"ל שאין זו קושיא - דהנת התורה היא תורה אחת,
דנגלה וחסידות אינם ב' עניינים נפרדים, אלא ב' פרטים בענין
א' - כתורה - אלא שחסידות זה הפנימיות, ונגלה החיצונית
של אותו דבר.

והנה ההפרש בין תינוק במעי אמו, לבין כאשר יצא לאויר
העולם: דכשהוא במעי אמו שייך לעניינים הרוחניים, וע"כ
מלמדים אותו הפנימיות שבמצות התורה (ע"ד המוכח בדא"ח
בכ"מ בענין הלימוד בדין דמחליף פרה בחמור בגן עדן שלומדים
הפנימיות שבה). משא"כ כשיוצא לאויר העולם שייך לעניינים
הגשמיים, וא"כ שייך לחיצונית של ההלכה שזה המעשה כפשוטו.

שאל משה אליטוב
- תות"ל 770 -

יז. בש"ק פ' ראה הוזכר כי אף שעפ"י קבלה עיקר התענוג
הוא בסעודה שלישית שאז הוא זמן רעד"ר אבל עפ"י נגלה עיקר
התענוג הוא בסעודה ראשונה וכמו שאנו רואים במוחש שבסעודה
ראשונה יש יותר תענוג מאחר שבא אחר הפסק של ימות החול.

אבל צע"ק כי הלא נפסק בשו"ע סי' רע"א סעיף ח' בענין
צרכי סעודה ומגדנים שכבוד יום קודם לכבוד לילה.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ש ו נ ו ת

יח. כ"ק אדמו"ר הצי"צ כותב באגה"ק שלו ע"ד הספר תורה אור (ולקו"ת):

קושט אמרי אמת ניתן לכתוב ולהודיע על אודות הספר תורה אור הנדפס עתה מחדש אשר הוא אמרות טהורות דברי אלקים חיים אשר נדברו ויצאו מפה קדוש עליון רבינו הגדול גאון עוזינו עטרת ראשינו כבוד אא"ז מו"ר הגאון אור עולם כקש"ת גדול מרבן שמו מ"ו שניאור זלמן נ"ע זי"ע, ובו מאמרים רוב הדרושים שמשנת תקנאו"ו עד סוף תקע"ב אשר הרבה מהן שם רבינו ז"ל בעצמו עין עיונו עליהם והגיהם והסכימה דעתו הקדושה להביאם לבית הדפוס ודברים כהווייתן כפי אשר יצאו מפורש מפה קדוש רבנו הגאון ז"ל נ"ע אלא שלא ה' רצון קדשו להדפיסם ציבחר ציבחר עד אשר ילוקטו לאחד אחד וזה כמה שנים אשר אספתי ולקטתי אחד אחד כתיבי קדש הנ"ל והוגהו כפי האפשרי כי מפני העתקות רבו הטעות סופר במאד. וסודרו על סדר פרשיות התורה והספר כולל שני חלקים חלק הראשון על שני חומשי התורה וחנוכה ופורים גם כמה דרושים לחג השבועות זמן מתן תורתנו בפ' יתרו וקצת לפסח בפ' ויקהל, וחלק השני אי"ה על שלושה חומשי התורה ושה"ש ומועדים ור"ה ויוכ"פ ... עכ"ל (בהנוגע לעניננו).

ויש להעיר בזה:

קושט אמרי אמת: ל' הכ' - משלי כב, כא. אמרות טהורות: ל' הכ' - תהלים יב, ז. דא"ח: ראה עירובין יג, ב. נדברו ויצאו: להעיר ממרז"ל שכינה מדברת מתוך גרונו. וראה דרושי אדמו"ר מהר"ש - ד"ה אד' שפתי תפתח גו'. ולהעיר מל' הכתוב: אז נדברו יראי ה' גו'. פה קדוש: סנהדרין כג. רבנו הגדול: ראה סוכה לג, סע"א. לה, ב. גאון עוזינו: ל' הכ' (בשינוי) יחזקאל כד, כא. עטרת ראשינו: ל' הכ' - איכה ד, טז. גדול מרבן שמו: מובא בתוספתא עדיות ג, ד. וראה בערוך ערך אבלי. תקנאו ... תקע"ב: להעיר שהם יז שנה האחרונות דאדמו"ר הזקן, ותמורת שה' אז ב' פעמים במאסר אבל יתרון האור מתוך החושך כו' ולהעיר ע"ד יעקב אבינו דיז השנים האחרונות שלו (ראה היום יום - יח טבת) ויש להאיר (באל"ף) ע"ד שם אומרו עיי"ש. תקע"ב: ואז התחיל לנוס מפני מלחמת נאפאלאן. והגיהם: ראה דמאי ג, ה ברע"ב. וראה פסחים ט, א: חזקה על חבר כו'. אדמו"ר הרב: אדמו"ר האמצעי. כהווייתן: ראה ברכות יג, א. אשר יצאו מפה קדוש: ראה יומא סו, א (משנה). ציבחר: ראה ישעי' י, כה (בתרגום - שם) ופירושו: מעט. ילוקטו לאחד אחד: ל' הכ' - (בשינוי) תלוקטו לאחד אחד (ישעי' כז, יב). כמה שנים: ראה היום יום - ח' אלול. כמה ... לחה"ש: שהרי אז קוראים בפ' יתרו (עשה"ד). קצת לחה"פ בפ' ויקהל: י"ל שאז מתחילים כבר

הל' יום לפני חה"פ ודורשין בהל' החג ל' יום לפני החג. (והרבה דרושים לחה"פ נדפסו בלקו"ת - פ' צו). חומשי התורה ושה"ש: יש להעיר מנוסח השער ללקו"ת (אשר גם הוא לאדמו"ר הצי"צ) ושם כ': תורה, מועדים ... ואח"כ שה"ש.

ויל' שבהשער הרי מסודר באופן כזה שכאו"א יכול למצוא המאמר (שמחפש) בנקל ולכן נקט אלו המאמרים שהם באו במוקדם בספר הלקו"ת. ועפ"ז מובן עוד ענין: בנוסח השער כותב: "שלשת רגלים" וכאן כותב "מועדים" וע"פ הנ"ל מובן: שהרי בהשער כתב באופן כזה שיהי' בפשטות ולכן לא סתם בלשונו. ומה שבהמכתב הקדים "שה"ש" מיד אתרי "פרשיות" שהרי "שה"ש" הוא ג"כ מכ"ד כתבי קודש ואח"כ כתב "מועדים" והיינו ג' רגלים וכו'.

ויש לדייק. בהמכתב נכתב שנת תקנא"ו במילואו (משא"כ תקע"ב). ויש לומר ע"ד ההלכה: ע"פ מ"ש אדה"ז בשו"ע שלו הל' תפילין סל"ב ס"ב שאותיות ו, ז כו' אם יש הפסק בירך שלהם אז צריכים לתינוק להכיר האות מפני שאותיות אלו (היות ש) יש להם רק ירך אחת במילא איזה הפסק שיש בהם משנה צורת האות.

ועפ"ז מובן מה שאדמו"ר הצי"צ דייק לכתוב את זה וא"ו במילואו שהרי שייך בזה טעות סופר ולכן לא כתב בסתם "תקנ"ו, כי אם תקנא"ו (במילואו).

וע"ד הרמז: תקנא"ו עם מנין אותיות תקנ"ו הוא בגימט' "שניאור" (שם אדמו"ר הזקן) (ולהעיר מהמשך המכ' - ושם המחבר נאה לו "שניאור" כו').

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

כ. בקשר ליום י"א אלול, יום הנישואין של כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע (י"א אלול תרל"ה) מדפיסים אנו בזה ר"ד שהגיע לידינו צילום מכת"י (כנראה מר' שמואל סופר ז"ל) ר"ד של כ"ק אדמו"ר מהר"ש זצוקלה"ה.

המערכת

מזכרת דברים מעט הכמות ורב האיכות נמלטו ונזרקו מפני כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום שמחת לבו בנסיעת בנו הרש"ב נ"י ש' לחתונתו בשדה במלון אחרעיעווע: ביום א' ה' אלול תרל"ה:

א) דא"ח שהגיד בסיום בנו שית סדרי משנה, אמר בפומבי ששמעו הדרוש הזה גם בפמליא של מעלה. והוסיף כי לא יבוש

להגיד בג"ע העליון לפני כ"ק אבא אדמו"ר זיע"א:

(ב) סיפר בשבח כ"ק אביהו אדמו"ר נבג"מ שהי' יכול להגיד גם תהלים ופע' אחד בהיותו עוד נער קטן לן אתו בלילה ושמע איך הי' אומר תהלים ב' קאפטלעך במשך שתי שעות ומחצה רצופים יבכה אז כמו באב והוסיף אשר אף הי' אז בן שבע בכ"ז הבין יפחד ורעדה גדולה נפלה עליו כי ראה בעיניו מעשים נפלאים, ואמר בזה"ל איך האב געזען אז עס טוט זיך איך בין אפ' געווען 7 יאר א קינד אבער איך האב גיזעהען אבער גיזעהען, והוסיף עוד לספר בשבחיו של כ"ק אביהו אדמו"ר זיע"א בזה"ל, מאיין טאטע איז גיווען זייער א שיינער איך האב גיהאט א זיידין אייך - איך האב גיהערט וויא דער זיידע האט מיט איהם גירעט אין שלאף חסידות, און מיר האט ער אייך גיזאגט, ובתוך דבריו הפסיקוהו רש"ב ושאלוהו מי, וענהו דער טאטע, מעיד אני עלי שמים וארץ, היינטיקע וואך האט מיר דער טאטע גיזאגט חסידות אז איר ווילט וועל איך זאגין און אט זאג איך, ער האט מיר גיזאגט ונתחת נערים שריהם האט ער גיפרעגט וואס איז עפעס נערים (בל' רבים) און וואס איז שריהם (בל' רבים ונסתר) ורצה להגיד כל הדרוש אך בתוך כך הפסיקוהו וכלה דבריו בזה"ל, די חסידות קלעקט צו זאגן א יאר.

(ג) תקע כפו שנותן במתנה גמורה העוה"ב והעוה"ז גם את זכות כ"ק אביהו אדמו"ר נבג"מ זולת ה' או"א"ס בכבודו ובעצמו לא יתן בשום אופן, ואמר בזה"ל מ'ין גאט, מעיד אני עלי שמים וארץ איך האב ביטול צו אלקות ביז דער הינטערשטער טראפ בלוט עד שפך דם אפילו דם נפש נאר לאשתאבא בגופא דמלכא.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

כא. בלקו"ת בסוף הפ' נמצא ד"ה כי ההרים ימושו (משנת תקס"ד), ובהערות שבסוף הלקו"ת (הוצאת ה'תשמ"מ - ע' 276) נעתק שנאמר ג"כ ע"י אדמו"ר הצ"צ: "בעת שהי' על קברי אבות בשנת תקצ"ב לפ"ק פה ליאזני". ולכאנ"ל קאי על הורי אדהצ"צ - הרה"צ ר' שלום שכנא והרבניית דבורה לאה, שמ"כ (אולי) בעיר ליאזני.

(על הרבניית דבורה לאה מפורש בשיחות אשר נפטרה בצום גדלי' תקנ"ג, ומובן משם אשר זה הי' בעיר ליאזני. ויש להעיר ג"כ מס' מאמרי אדה"ז הקצרים (ע' תקכ וע' תקצה) - תורת אדה"ז, שרשום עליו שנאמר בצום גדלי' תקנ"ג).

אמנם זמן פטירת הרה"צ רש"ש עדלין בספק. דכס' בית רבי (נט, א) כותב: "מתה הי' זמן פטירתו לא ידענו, וכפה"נ נפטר בערך שנת תק"ס או קודח".

ובס' אגרות קודש אדה"ז (ע' קל ואילך) נדפסו אגרות אדה"ז אודות הדפסת הש"ס בסלאוויטא, ובאגרת הא' נזכר הרש"ש (שהי' מהבאי כח) - בין החיים, ובאגרת הב' נזכר: "הרכני המופ' המנוח מהרש"ש ז"ל". וע"פ קביעת המו"ל שם אגרת הא' היא מפ' בחוקותי תקס"ז, ואגרת הב' מתקס"ז או תקס"ח. ולפלי"ז נפטר לאחר פ' בחוקותי תקס"ז (כפי שהעיר שם בהערת המו"ל ע"ש).

אמנם ממק"א מוכח שזמן פטירתו הי' לפני תחילת תקס"ו דבנו בכורו של אדהצ"צ, הרה"צ ר' ברוך שלום ודאי ניתן לו שם זה אחר פטירת הרש"ש. והוא נולד בכ"ב חשוון תקס"ו (ולא כמ"ש בס' בית רבי (קכ, ב) שנולד כתקס"ז בערך ובס' הצאצאים ע' 134 שנולד תקס"ד בערך. ועי' בהערת המו"ל באגרות קודש (שם). כמפורש בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (ברשימת מאמרי אדמוהרי"צ ע' 8 - ד"ה קדש לי כל בכור) וז"ל: "דרוש אדה"ז, א' ערב חנוכה תקס"ו, בסעודת פדיון הבן של רבי"ש ב"ע (מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר)". [וכעת נדפס ד"ה זה בתאריך זה בסה"מ תקס"ו. ולפני"ז נדפס שם גם המאמר שנאמר על הברי"מ בכ"ט חשוון - ד"ה ולא יקרא עוד שמך שבתו"א לך לך ובסידור קמה, א].

ולפלי"ז ברור לכאו' אשר פטירת הרש"ש היתה לפני (סוף חשוון) תקס"ו. (ובשאר לברר ולבדוק מחדש ותאריכי האגרות ע"ד הדפסת הש"ס דסלאוויטא)*.

* * *

אינו ברור הפרטים וכמה זמן שהה אדהצ"צ אז בעיר ליאזני, אמנם ידוע לנו שלש"פ תבוא תקצ"ב חזר הצ"צ לעיר ליובאוויטש - ובאמר אז ד"ה היום הזה מצוך שבלקו"ת ר"פ תבוא (ראה בהנסמן בתוספות בלקו"ת שם). וראה מה שנכתוב : בעז"ה על ד"ה זה בגליון הבא.

* * *

בלקו"ת בד"ה כי ההרים שם בסופו (מא, ב) אחר שמכאר הכתוב כי ההרים גו' וחסדי מאתך לא ימוש, מוסיף (בחצע"ג): "ואפשר שעד"ז יל"פ ג"כ ענין תמה זכות אבות כו' והמסקנה דלא תמה...". ועד"ז באמצע המאמר שם (מ, ד - בחצע"ג): "ואפשר שזהו"ע הנזכר בגמרא... שיש מ"ד תמה זכות אבות כו'".

ויש לציין ג"כ לכמה מאמרי אדהאמ"צ (שמקשר הביאור

(* ועיין מ"ש בענין זה בגליון ז (עג) אות ח. המערכת

עה"פ כי ההרים למארז"ל בענין תמה זכות אבות כו'): תו"ח נח סא, ד, אמ"כ ח"ג (הוצאת ה'תשמ"ה) קלה, ד, קלז, ב, קמה, א, (וראה גם ס' מאמרי אדהאמ"צ - ויקרא ח"א ע' עח ובהמ"מ שם).

הרב אלי' מטוסוב
- ברוקלין נ.י. -

כב. א) בספר השיחות תש"ד ע' 148: שבת וירא תרל"ב איז הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אלט געווארן צוועלף יאר.

ולכאו' היל' אז בן י"א שנה, שהר"י נולד בשנת כתר"א.

ב) בסה"ש תש"א ע' מסופר: איינמאל דאנערשטיג כ"ב שבט איז דאס געווען... - ראה שם המשך הסיפור.

ולהעיר מלקו"ד כרך ב' ע' 542 (שמסופר שם הסיפור הנ"ל דסה"ש תש"א): די נאכט צו דאנערשטיג חמשה עשר בשבט.

אבל מהמשך הסיפור (בסה"ש תש"א הנ"ל - שפגשו זקן אחד לומד בפ' משפטים) מוכח לכאו' כהמסופר בסה"ש. דהר"י, כן היל' הקביעות באותה שנה. (ואולי היל' זה ב' פעמים).

משה מנחם מענדל איידעלמאן
- תות"ל 770 -

כג. בתורת-שלום (ע' 167 ואילך) מביא שאדמוה"ז לא הראה מופתים כמו שאר הרבליים וזה משום היותו "עצמל".

ומבאר כזה בלקו"ש (ח"ד ע' 1138 הערה 15). שזה ע"ד נבואת משה שהיה עומד על עומדו שלם בשעת הנבואה, ועד"ז אצל אדמוה"ז שלא הוצרך למופתים - שינוי הטבע שהו"ע ההפסטה מהעולם "כי כל המדריגות היותר נעלות האירו אצלו בהתישבות"

אך יש לתווך זה עם מ"ש בבית רבי אודות אדמוה"ז בשעת התפילה שהיו משימים כרים בקירות מרוב התפעלות כדי שלא יקבל מכות מהקיר, דלכאורה איפה רואים בהנהגה זו ענין ההתישבות?

שאל משה אליטוב
- תות"ל 770 -

כד בד"ה באתי לגני השיל"ת בתחלתו מביא משהש"ר ע"ד המשכת השכינה ע"י האבות עד משה רבנו ומוסיף: וכל השביעין חביבין. ועד"ז הוא במאמרי יו"ד שבט של כ"ק אדמו"ר שליט"א במשך כל השנים שמדייק להביא מאמר חז"ל זה.

ויש להעיר: מאמחז"ל כל השביעין חביבין קאי על מ"ע מדאורייתא: בימים - יום השביעי - שבת. בחדשים - חודש

השביעי, תשרי, בשנים שנה השביעית - שמיטה, לאחר ז' שמיטות - יובל.

בנוגע לחסידים - כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא נשיא השביעי למייסד חסידות חב"ד - אדה"ז.

ולהוסיף - עד"ז מצינו החכיבות דדורנו גם א) ממצות דדברי סופרים. ב) בנוגע לנשיאי חסידות הכללית. וכדלקמן - בקשר לחג הסוכות מפורסמים דברי רבותינו נשיאינו הק' אשר נוסף על האושפיזין המנויים ומבוארים בזוה"ק, יש גם "די חסידישע אושפיזין" - החל מהבעש"ט וכו' - עד כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף ע"ז אשר שמע"צ כנגד כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע וכ"ז כנגד שמונת ימי החג שהם מ"ע מדאורייתא.

אף אכן נעני' בתרי' - שמחת תורה כנגד כ"ק אדמו"ר שליט"א, והוספת יום שמח"ת הרי זה מדברי סופרים, שע"ז אמרו חז"ל: חביבין עלי דברי סופרים יותר מדברי תורה, מכאן שני דברים: חביבות דורנו גם א) בקשר לדברי סופרים, ב) בקשר לנשיאי חסידות הכללית, ועוד מכיון שחז"ל אמרו שדברי סופרים חביבין יותר מדברי תורה הרי ניתוסף עי"ז בגודל החביבות דדורנו לגבי החכיבות דכל השביעין חביבין בקשר לעניני דאורייתא.

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

כה. * בלקו"ש ש.פ. שופטים ש.ז. באות ד' מביא שם וז"ל ... וכדמוכח אויך פון לשונו אלה הם תרי"ג מצות ... ויש מצות אחרות שנתחדשו אחר מ"ת ... ויש לכל מצוה ומצוה מאלו פירושי ודקדוקין ... כל אלו שנתחדשו חייבים אנו לקבלם ולשמרם כו' ד.ה. זיי זיינען אנדערע באזונדערע מצות ניט קיין פרטים הכלולים אין דער מצות התורה לא תסור וכו' ובהערה 34 מביא שם ועפ"ז יומתק זה שהרמב"ם כאן מקדים מקרא מגילה ובר חנוכה ל"עירובין וידיים" וכו' עכ"ל.

כדאי לבאר פרט א' בענין זה שאינו מבואר בהליקוט והוא, דכאן בהקדמה הרמב"ם כותב: ויש מצות אחרות שנתחדשו אחר מ"ת וקבעו אותם נביאים וחכמים ופשטו בכל ישראל כגון מקרא מגילה ובר חנוכה ... עירובין וידיים כו' משא"כ בהל' ברכות פרק יא

הלכה ג' מביא שם ... מצוה שהיא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה והדלקת נר בשבת והדלקת נר חנוכה בין שאינה חובה כגון עירוב ונטילת ידים וכו', עכ"ל וכאן בהל' ברכות מוסיף הדלקת נר שבת וצ"ב למה אינו מונה אותו בהקדמה?

ולפענ"ד יכולין לבאר ענין הנ"ל מדיוק לשון הרמב"ם בהקדמה ... ויש מצות אחרות שנתחדשו אחר מ"ת וקבעו אותם נביאים וחכמים ופשטו בכל ישראל ע"כ. אמנם מצות הדלקת נר שבת כבר תפשט בכל ישראל במדבר ולפני מ"ת (לפי כמה דיעות) במדרש לקח טוב, שהיא הפסיקתא זוטרתא מובא שם בפרשת ויקהל פרק לה פסוק ג', שהיא מתקנת משה רבינו וז"ל: למדך שקבלה היתה לישראל מימות משה רבינו להדליק הנר, עכ"ל ובילקוט שמעוני לפרשת בשלח אות ר"ל מתברר שכבר במדבר היו מדליקין נרות לכבוד שבת וז"ל הילקוט שם: "לא ימיש עמוד הענן - מגיד הכתוב שעדיין עומד הענן קיים, היה עמוד האש צומח, ד"א בא הכתוב ללמדך דרך ארץ מן התורה על ערבי שבתות - עד שעמוד הענן קיים, יהיה האש צומח", ופירש בעל זית רענן במקום בא"ת כד שם וז"ל יהי' עמוד האש צומח - פירושו שידליקו נרות לכבוד שבת. עכ"ל ובחתי"ם מביא שם ספר יראים שהיא הלכה למשה מסיני ועיין בפירוש "תועפות ראם" לספר יראים הנ"ל בסיומן תכ"ט שם. אבל שיטת הרמב"ם אינו כן דהוה הלכה למשה מסיני אבל עכ"פ יש כמה ראיות דבמדבר כבר פשט המנהג להדליק נרות בערב שבת ולפיכך כאן בהקדמה הרמב"ם אינו יכול להביא נר שבת, דלשונו כאן הוא שנתחדשו אחר מ"ת וקבעו אותם נביאים וחכמים ופשטו בכל ישראל, וזה כבר נתפשט לפני זה אבל בהל' ברכות שמביא מצות שהיא חובה מדבריהם מונה נר שבת וכפרט לפי שיטות הרמב"ם הלכות שבת פרק ה' הלכה א': הדלקת נר שבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק וכו', אלא זה חובה וכו' אפ"ל אין לו מה לאכול שואל על פתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל עונג שבת (ולפענ"ד טעם דנקט הרמב"ם נר שבת לדוגמא למצות שהיא חובה מדבריהם שיש חומרא יתירה אצל מצוה זו "שואל על הפתחים ולוקח שמן (ומדליק את הנר)" מה שלא מצינו אצל שום מצוה. ראה ג"כ באר היטב לסי' כה שו"ע או"ח אות א') ולפי הנ"ל מובן דבהקדמה הרמב"ם אינו מביא הדלקת נר שבת כיון דכבר נתפשט בכל ישראל אבל חכמים קבעו אותו למצוה מדבריהם ועד כדי כך דאם אין לו שואל על פתחים ולפיכך מנה זאת הרמב"ם בהל' ברכות שמדבר במצות שחובה מדבריהם וק"ל.

*

*

*

בגליון כח (רעט) כתבתי על מה שכתוב בלקו"ש כ-כ"ד טבת ש.ז. ס"ב מביא שם וז"ל: וכפתגם הידוע וועגען דער רמב"ם "ממשה עד משה לא קם כמשה" ובהשמה להערה 27 כתוב שם: נוסח

הנ"ל (ממשה עד משה) נעתק ממצבה הראשונה שעל קבר הרמב"ם וכו' ובגליון הנ"ל הערתי מספר המורה לדורות להרמב"ם עמ' 102 על מצבה הראשונה שעל קברו היו חרותות שלש מלים הפשוטות והגדולות: פה טמון הרמב"ם - מבחר המין האנושי ע"כ משמע דלא הי' שם הלשון ממשה עד משה.

מצאתי ג"כ בספר הרמב"ם ודורו שכתוב דעל מצבה ראשונה היה כתוב רק לשון הנ"ל פה טמון וכו'. וראיתי ג"כ מה שכתבו החוקרים הידועים ולא מצאתי עד עכשיו אחד שכותב דעל מצבה הראשונה נכתב לשון ממשה עד משה וצ"ע.*

שאל שמעון דויטש

(*) ולהעיר שגם ליד קבר הרמב"ם בטכריה כתוב שנוסח המצבה הראשונה הי' רק "פה טמון הרמב"ם - מבחר האנושי"

המערכת

לזכרו של
הרב
הגאון
המובהק
המובהק
המובהק

הרב
הגאון
המובהק
המובהק
המובהק

הרב
הגאון
המובהק

הרב
הגאון
המובהק

הרב
הגאון
המובהק

**לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו**

**נדפס ע"י
א' מאנ"ש שיחי'**